

Pauline Worms foredrag om Kvindesagen som Folkesag II

Taler

Pauline Worm
Lærerinde, foredragsholder,
forfatter

Dato

9. september 1872

Sted

Holdt i Foreningen til
Folkeoplysningens Fremme
for Langaa og Omegn. Kilde:
Anders Dolleris 1921. Pauline
Worm, s. 83-84. Nordisk
Forlag

Når man nævner åndelige Livsvilkår, og når man i Hjemmets, i Familielivets, i Ægteskabets, i Mandens velforståede Interesse forlanger, at de skulle blive ens for Mand og Kvinde, som de vare det i det gamle Norden og som de indtil vore Dage så temmelig have været det i den Stand, der står Naturgrunden nærmest – om end denne Lighed kun i de sidste to eller tre Menneskealdre har været noget Andet og noget Mere end en Lighed i Vankundighed og Uselvstændighed – når man altså taler om Kvindens Ånd, så kan man i en Kreds, der nærmest består af Grundtvigs Venner, strax møde den Indsigelse: Kvinden har ikke Ånd, hun har kun Hjerte. Det er Grundtvigs lille Digt om Blomsten og Fuglen, der er blevet opfattet således, at når Tanken, som man har villet lægge ind deri, skal tænkes helt ud, blive Kvinderne Dyr og Mændene Djævle; thi det står vel fast, at uden And [sic] vilde Mennesket kun være et Naturvæsen, altså et Dyr, og uden Hjerte vilde det være en Djævel. Men i de to Skikkelser har Grundtvig aldrig set Mand og Kvinde. Han kaldte os Danske et Hjertefolk; havde det nu været hans Mening, at Mændene ikke blot udenlands men også her hjemme vare hjerteløse, så kom jo Folket, Hjertefolket til at bestå af Kvinder alene, og hvorledes kunde da Nogen, der står på Grundtvigs Side, tale om det folkevalgte Thing.

Nej, et Hjerte vil Manden ikke lade sig aftrætte! han vil kun drage Omsorg for, at det ikke bliver for stort, og på samme Måde vilde han helst afstikke Grænsen for Kvindens Ånd; den må heller ikke blive for stor. Der er, som vi Alle vide, en legemlig Sygdom, en Naturfejl, der hedder: et for stort Hjerte; men den er slet ikke farligere for Manden end for Kvinden; om Hjertet i den Forstand, hvori det nævnes i Grundtvigs Digt, tør jeg derimod påstå, at det hos os Alle tilhobe er altfor trangt, så at det er stor Synd at ville indsnævre det endnu mere, og at

Åndens Gave kan være nogen Mand eller nogen Kvinde tildelt i for stort Mål, det er sikkert også en vrang Mening; Sandheden er kun, at såvel en stor ånd som et – sammenlignelses – vis stort Hjerte kan blive en Kilde til store Lidelser for den, der blev udrustet dermed og er stillet som Svanens Unge i Andegården, en Lignelse, man rimeligvis forstår i H. C. Andersens Fødeby.

Det er et tungt Hværv, navnlig for Kvinden, at skulle være Åndens Bærer. Der blev en Gang sagt til mig på Askov Højskole, at hverken Mand eller Kvinde kunde bære Ånden: det var Ånden, som bar dem. Dette er sandt nok i en Forstand; men der er tre Måder at bære på. Som en Moder bærer sit Barn kan Mennesket ikke bære Ånden; som en Konge bærer sin Krone eller en Brud sin Krans tør det ikke bære den; den er os ikke given som et Smykke, et Udmærkelsestegn. Men således som en Hest bærer sin Rytter, som Kæmpen Kristoforus efter Sagnet bar Frelseren, således kan og skal Mennesket – Mand og Kvinde – bære den Ånd, der kommer med Myndighed fra Gud og melder sig som dets Herre. Det går ikke altid let og glædeligt; thi Rytteren har undertiden Hastværk; han sporer sin Ganger ubarmhjertigt. Farten går ad ubanede Veje, over stejle Skrænter, langs Afgrunde, gennem Tjørnekrat; men – Målet skal nåes.

Dog, lad det end være givet, at det først og fremmest er Hjertet, hvorpå det hos Kvinden kommer an, Hjertet, der som Livets Kilde skal bevares med al Flid – så har Kvindesagen som Folkesag just derved sin store Betydning; thi den er en Kamp for Hjertets Ret, en Kamp mod Trældom og Tvang i det for Livet afgjørende Valg, hvori Hjertet alene bør råde. Når jeg siger, at Kvinden har et Valg, at hun kan og skal have det, da må Ingen misforstå mig; hvad Andre kalde "at vælge", det kalder jeg "at stille sig til Valg", og det skal Kvinden fremdeles lade være; hun skal ikke bejle til Nogen; men når der bejles til hende, skal hendes Ja og Nej være frit. Er det således nu?

Jeg læste for en Del år siden en Historie; det kan gjerne være, at den var usand; den blev fortalt i en meget upålidelig Avis; men alene dette, at en sådan Historie kan laves, kan udbredes og troes eller i det mindste læses uden Forargelse, det er betegnende. Fortællingen lød således: To unge Venner i Norge mødtes efter nogle Års Adskillelse; de fortalte hinanden, hvad de havde oplevet siden deres sidste Møde, og det viste sig da, at de Begge til forskellige Tider havde været i en vis lille Kjøbstad, Begge havde forelsket sig i Byens smukkeste Pige, Frøken N. N. og nu – Begge vare på en Rejse til hendes Hjem for at fri til hende. Hvad var

her at gjøre? De bleve omsider enige om –at trække Lod om den Elskede: den, der trak det længste Strå, skulde fuldføre sin Rejse, den Anden vende hjem med uforrettet Sag. Som sagt så gjort den lykkelige Sejrvinder iler afsted på Kjærlighedens Vinger; men – Telegrafan er hurtigere, og da han kommer med sit hædrende Tilbud får han til Svar: det gjør mig ondt; er jeg pr. Telegram lige nylig bleven forlovet med Hr. X. (det var ham, der havde trukket det korteste Strå – vistnok i dobbelt Forstand).

Hvad der nu er det Oprørende i en sådan Røverhistorie, det er, at den skal kaldes morsom, at hvis en og anden skikkelig Læser forarger sig over noget i den, så er det ene og alene over den Troløshed, hvormed den Frier, der efter Aftale skulde have opgivet sit Håb, går til et Telegrafkontor og kjøber sin Lykke for 50 Øre, medens den Anden troskyldig sætter Penge overstyr og hjemfører en Kurv. Hvad der ikke forarger et højstæret Publikum, det er den Forudsætning, hvorfra de to Medbejlere gå ud, og som Historiens Slutning synes at retfærdiggjøre, den nemlig, at det for en Bejler som for en Kjøber blot kommer an på at komme først, eller med andre Ord, at Bejleren er en Kjøber og Forlovelsen en Handel; den Første, der kan betale Prisen – det vil sige forsørge Pigen i Overensstemmelse med de Fordringer, hun efter sin Fødsel og Opdragelse kan stille – han får Bruden. Der er altså fra hendes Side slet ikke Tale om Kjærlighed; hun lader jo endog Frieren Nr. 2 vide, at hun lige så gerne, måske hellere, havde taget ham: ”Det er slemt; men nu er jeg forlovet; De er kommen en Time for sent”.

At en og anden Kvinde kan have så lidt Selvfølelse, så lidt Kvindelighed, så lidt Hjerter, det er måske til alle Tider muligt, og det ville ingen Forbedringer i Kjønnetts ydre Kår kunne forhindre. Men hvad der er det Sørgelige ved de nu bestående Forhold, Stemninger og Tilstande, det er, at Verden kun har en Målestok for alle unge Piger og ikke tror nogen af dem i Stand til at sige Nej, med mindre at hun ”gjør sig Håb om et bedre Parti”. Så længe en ung Pige uden Formue véd eller i det mindste frygter for, at enhver ugift Mand, der møder hende, betragter hende som en Søgende; så længe det stiltiende underforståes, at kun den Rige eller den i høj Grad Fejrede kan give en Kurv; så længe man taler om Tilbud, hvor man skulde tale om Bøn: så længe har den Kvinde, der føler sig åndelig fribåren, ikke nok i sin indre Bevidsthed.

At stille enhver ung Pige, rig eller fattig, af høj eller lav Stand således lige over for Mændene, at de kunne tro på et fribåret Hjerter og en jomfruelig Sjæl indenfor

det mer eller mindre smukke Ydre –det er Opgaven. Vor Tid har ikke forstået den endnu, om end Forståelsen nærmer sig.

Rimeligvis har enhver Tid, der er henrunden, siden Paradiset blev forladt, betragtet Kvinden som ”den Skabning, der stod Manden nærmest”, altså betragtet hende alene i Forhold til ham. Den store Forskjel i Tidernes og Folkenes Behandling af Kvinden, ligger altså ene og alene deri, at Mændene have haft et forskjelligt Begreb om, hvad der for dem hørte til et lykkeligt Ægteskab. Jo mere rå, voldsomme, tøjlesløse, vilde og dyriske Mændene vare, desto mere trælbandne, foragtede og mishandlede blev Kvinderne; men på den anden Side: jo mere Højsind, Frisind, Sjælsadel, Åndsflugt, Mildhed, Fromhed, Tænksomhed der fandtes hos Mændene i et Folk, desto højere løftedes dets Kvinder; thi desto bedre forstod man, hvad en Hustru kan være for sin Mand, en Moder for sit Barn, en Datter for sin Fader. Men Et var der, som man altid havde Møje med at forstå, og det var, at Kvinden lige så lidt som Manden kan elske, alene fordi hun stilles i et Forhold, hvor det hedder: du skal. Den, som elskede eller begjærede en Kvinde, mente, at når han først besad hende, kom hendes Kjærlighed af sig selv. Så’ man i hende et Væsen af lavere Natur, så drog man Slutninger fra Hestens og Hundens Hengivenhed for sin Herre, den Herre, som den jo dog ikke havde valgt, men som kjærtegnede den og gav den Føde. Stod hun for Mandens Betragtning som et Væsen af højere Art, en Engel, da havde han endnu lettere ved at tro på hendes Evne og Villie til at elske den, der nu en Gang fik en lovlige Ret til hendes Kjærlighed. På denne Betragtning af Kvinden som et Mellemlinje mellem Menneske og Dyr eller mellem Menneske og Engel hviler endnu for en stor Del vore Samfundshold; det nittende Århundrede har kjendt dem begge, og den, der som jeg har set to Slægtleds Opdragelse fuldendt og det tredies begyndt, kan tale om to Livsanskuelser, der have haft deres Tid, og en tredie, der nu vil frem.

Først var der Køkkenets Enevælde; det herskede i min Barndom, i det mindste ude på Landet. I Kjøbenhavn begyndte der måske en Modstand, i alle Fald husker jeg, at i et Digt fra den Tid får et halvvoxent Pigebarn af sin Moder den Formaning:

”Gå, gå i Køknet, store Pige!

”Hvor vil du ellers få en Mand?”

Men hun svarer meget viselig:

– "Tror Mama måske, jeg lejer
"Mit Hjerte til en Skorstensfejer?
"Hvo går i Køknet for at fri?
"Fy, det var Køkkenskriveri."

For mig, der levede i en Præstegård og ingenlunde var uden Berøring med Poesien; for mig, der læste Oehlenschläger og Ingemann, men ikke i deres Digtværker fandt et eneste Ord om, at Kvindens Elskværdighed eller hendes Evne til at gjøre en Mand lykkelig var betinget af hendes Færdighed i Madlavning, for mig stod hele Tilværelsen som en mørk Tale. En Gang kom der til mit Hjem et Blad, hvori et Digt med Overskrift: "Kjærlighed og Flæsk". Vor Husjomfru læste Titlen og smilte; hun forstod, som ved en Naturdrift, det Komiske i Sammenstillingen. "Kjærlighed og Flæsk" – hvad have vel de To med hinanden at gjøre? Ja, det var det Spørgsmål, jeg længe havde grundet på; måske kunde Digtet give mig en Forklaring. – Nej, jeg blev skuffet: den stakkels Digter – Frederik Sneedorff Birch hed Manden – kunde lige så lidt som jeg se noget Forbund mellem den Magt, Flæsket repræsenterede, og Kjærligheden, eller måske mente han, hvad jeg den Gang ikke forstod, at Kjærligheden var bleven til et stort Ord uden Mening, og mellem de store Ord og det fede Flæsk har jo et Ordsprog slået Bro.

Omsider gjorde Forældrene i Danmark den Opdagelse, at Friene virkelig ikke kom i Køkkenet. Det var et stort Omslag: fra den rene svære Prosa til en luftig Poesi, fra Køkkenet til Musikken. Kvinden var nu ikke længer et lavere, hun var et højere, i alle Fald et finere Væsen end Manden, en Blomst, ja måske endog en Blomst med Fuglevinger. Hun var, når hun ikke hørte til Land- eller Kjøbstadalmuen, for fin til at arbejde, undtagen for så vidt der ved Arbejdet forstodes Broderi. Livet i Ungdomsårene skulde for hende være en Leg, en Dans; Alvoren kunde komme tidsnok, når hun blev gift; thi at hun blev det, forstod sig af sig selv: en Pige med så mange Talenter, så mange Ynder, så megen selskabelig Dannelse, et så nydeligt Væsen, hvorledes skulde hun vel mangle Friere? Penge havde hun rigtignok ikke, men det er jo ikke dem, Mændene se på. Jeg tror nu, lad det være ligefrem sagt, som det er ærlig ment, at en velopdragen ung Piges værste Fejl i en ung Mands Øjne heller ikke er den, at hun ingen Medgift bringer, men den, at hun møder med for mange Fordringer, hvad Livets ydre Betingelser angår; at hun er et forkjælet Barn. Hvad Manden, bevidst eller ubevidst, søger hos Kvinden er noget Ubestemmeligt, som han hverken

finder hos en Grødkogerske – for hvem Grøden er Alfa og Omega – eller hos en Pyntedukke; lad os kalde det Poesi, eller bedre: lad os kalde det Sjæl og Hjerte! Han kan tage fejl af sin egen Trang; han kan op- drage sin Datter efter et Fejslyn; men, er ikke enhver Gnist af Ånd udslukket hos ham, så fordrer han uvilkårligt det, som den Lov, han var med at vedtage, allermindst formår at give eller bevare.

Og så kommer nu dertil, at man endelig har begyndt at opfatte Kvinden som Menneske, hverken mer eller mindre, og dermed begyndt at komme ind på Forståelsen af, hvad et Kvindehjerte er og hvorledes det elsker, og så søger Manden sig en Brud, der har Råd til at have et Hjerte; han søger ikke en tam og stækket Fugl, en lydige, taknemlig Slavinde, der, med begge Hænder griber efter et Tilbud om Forsørgelse; han vil kæmpe for en Pris, der er Kampen værd. Forældrene begynde omsider at forstå, at skal en Datter blive lykkelig gift, så må hun ikke stå for Bejleren som den, der kommer på Fattigvæsenet, hvis hun ikke finder en Forsørger.

Her er nu: for det menige Folk Arbejdet, for Adelen og de højere Rangklasser Frøkenklostrene. Middelstanden står tvivlende midt imellem og véd ikke ret, om den skal forsørge sine Døtre ved de nylig opfundne Klosterrenter eller ved at lade dem lære Noget, noget Andet end brødløse Konster. En nogenlunde tilstrækkelig Forsørgelse ved en Klosterrente er så dyr, at den i Familier, hvor der er mange Døtre og små Indtægter, forbyder sig af sig selv; men sæt endog, at den var billigere, sæt, at man ved Hjælp af den Grundlovsparagraf, der ophæver enhver til Rang og Adel knyttet Forrettighed, kunde få de rige Frøkenklostre lukket op for alle Stænder, så vilde jeg dog ikke råde nogen Præst eller Lærer, nogen Sømand, Landmand, Kjøbmand eller Håndværker at sætte Alt, hvad han kan ofre for sin Datters Fremtid, og Alt, hvad han kan efterlade hende i Arv, ind på en Klosterforsørgelse. Først vilde jeg minde ham om den gamle Sandhed, at Mennesket ikke lever af Brød alene – Ånden må ikke sulte, for at Legemet kan mættes; dernæst vilde jeg gøre ham opmærksom på, at hans Datter måske som gift Kone eller som Enke kan komme til hårdt at savne den Sum, der, således anvendt, går tabt ved hendes Giftermål, og endelig vilde jeg sige ham, at for Samfundet i det Hele var det ikke godt, om der i alle Stænder fandtes Tusinder af velforsørgede ugifte Kvinder, der arbejdede uden Løn; – thi arbejde vilde de fleste af dem alligevel; det var nu heller ikke ønskeligt, at de gik ledige.

Man har ofte rejst den Indvending mod os, der forlange en fri Udvikling af

Kvindens Evner og uhindret Adgang for hende til ethvert Samfundsarbejde, hun kan magte – man har rejst den Indvending, at når uforsørgede Kvinder i mange forskellige Fag arbejdede for Løn, vilde Arbejdets Pris derved nedsættes for de Mænd og Familiefædre, der drev samme Beskæftigelse. Dette er en Indbildning: en ugift Boghandlerske sælger ikke Bøgerne til lavere Pris end en gift Boghandler, og Lærerinderne ved det offentlige Skolevæsen have ikke det mindste imod at lønnes lige så godt som Lærerne. Arbejder Kvinden for Løn, da sætter hun ligesom Manden en Ære i at få sit Arbejde godt betalt; hun holder ikke af at regnes i Klasse med Fuskere; en anden Sag er det, at når hun ikke selv kan bestemme Prisen, går såvel Staten som private Arbejdsgivere ud fra den falske Forudsætning, at hun behøver langt mindre end Manden¹ og lønner hende derefter.

Denne Ulighed kan bestå, sålænge det er ganske enkelte Veje, Kvinden kan slå ind på, og Tilbudet derfor her bliver langt større end Efterspørgslen. Anderledes vilde Forholdet stille sig, når de mange ubrugte Kræfter førtes ind, hver på sit rette Område og derfor jævnt fordeltes. Men fastholder man ved Hjælp af Klosterrenter den gamle Fordom, at Arbejdet, der adler en Mand, fornædler en Kvinde, at ingen Dame kan arbejde for Løn, da trues Familiefædre af en virkelig Fare, af slemme Afbræk i deres Næringsvej; thi hvad de må forlange Betaling for, det vil i mange Tilfælde Damerne tilbyde og give for Intet og ikke altid just til de Fattige.

Man har henvist til Diakonissegjerningen en ædel Virksomhed, hvortil der er Brug for alle de Kvinder, "der stå ledige på Torvet". Det er muligt, at der trænges til mange, mange Flere end dem, der allerede have viet sig til den; men det véd jeg, at der ikke er Brug for Alle, og at heller ikke Alle, langt fra Alle kunne føle et Kald til Diakonissegjerningen. Ære være dem, der frivilligt ofre sig dertil! men skulde det blive en Tvangssag, skulde Valget stilles således for vore unge Piger: "enten ser du at få dig en Mand eller også skal du være Diakonisse", da havde Forsørgelsesspørgsmålet fundet en dårlig Løsning, og hvad der er Kjærnen i Kvindesagen: Hjertets Krav, var der for bestandig slået en Streg over. Er det desuden ikke forunderligt, at de Samme, der i Blufærdighedens Navn tage Forargelse af, at Kvinder ville være Læger, ere så ivrige i at fremhæve Sygeplejen som en Virksomhed, hvori den unge Pige "ret har Brug for al sin Kvindelighed"² – som om hendes Blufærdighed ikke kunde såres ved, at hun blev en Mands, en fremmed Mands Sygevogterske. Man viger ikke tilbage for den mest iøjnefaldende Selvmodigelse, når Opgaven er: kun at indrømme Kvinden de

Stillinger, der kræve altfor megen Anstrængelse, Troskab, Selvovertindelse og Selvfornægtelse i enhver Retning, til at nogen Mand vil søge dem.³

Men: Kvinderne ere ikke Engle; i det mindste ere de det kun undtagelsesvis; de ere Mennesker og som sådanne ere de Individualiteter, forskjelligt anlagte, forskjelligt stillede til Livet og dets Krav. Muligt ere de ikke fuldt så forskjelligte som Mændene, muligt aldrig så kraftigt ensidige som enkelte store Mænd, muligt ikke i samme Grad udsatte for at gå timeligt og evigt til Grunde, når de ikke finde deres rette Plads; men trods alle disse Muligheder ere de udrustede med højst forskjelligte Evner og kaldede til ad forskjelligte Veje at udvikle hver sin Ejendommelighed.

Det er Menneskets, ikke udelukkende Mandens Forret at være et Selv, en Personlighed.

Altså: skal Folkets Frihed ikke være et tomt Ord; skal Friheden ikke gå til Grunde i Ligheden: da må man lige så vel for den kvindelige som for den mandlige Ungdoms Vedkommende forlade den slagne Landevej, der fører gennem den døde Ensformigheds Rige. Man må opdrage Pigebørnene forskjelligt, til Dels allerede i Børneårene, men endnu mere i Ungdommen; thi med det fjortende År må Opdragelsen ikke være sluttet. Der gives i Samfundet mange Stillinger, hvortil Kvinder ikke egne sig; det er unødvendigt her at opregne dem; måske kunde jeg glemme en eller anden, og det vilde da hedde, at jeg med Forsæt havde forbigået den og ikke fundet noget Stødende i, at den blev søgt af Kvinder. Men der er på den anden Side indenfor Videnskabens, Konstens, Industriens og Handelens Område en Mangfoldighed af Opgaver, som Kvinder kunne løse – i enkelte Tilfælde bedre end Mænd. Lovgivningen lægger ikke altid Hindringer i Vejen; der er Mangt og Meget, som Kvinder have Lov til at give sig af med, når de kunne få det lært; men deri ligger Vanskeligheden, som man dog i de senere År i Kjøbenhavn har søgt at afhjælpe ved Oprettelsen af Fagskoler for Kvinder og ved at give Kvinder Adgang til Universitetet, foreløbig rigtignok uden Ret til senere at søge de Embeder, hvortil Universitetsdannelsen giver Mændene Adgang. Men Kjøbenhavn er ikke Danmark, og Kvindesagen er en Folkesag også i den Forstand, at den vedkommer Provinserne lige så meget som Hovedstaden. Ganske vist stå de kjøbenhavnske Skoler åbne for hele Riget; men der er, som Enhver véd, aldeles ingen Sammenligning mellem hvad det koster en Mand i Kjøbenhavn at betale for sine Døtres Undervisning, og hvad det koster en udenbys Familiefader at

lade sine Døtre tilbringe et eller flere År i Kjøbenhavn. Andre Byer burde derfor følge Exemplet, og blandt dem er nok Odense endnu den største, altså den, der står først for. Der må imidlertid, når et sådant Foretagende skal lykkes, være vakt en almindelig Interesse derfor. En enkelt Mand eller Kvinde kan ikke bære Sagen. De af Dansk Kvindesamfund oprettede Skoler i Kjøbenhavn have fra første Færd nydt og nyde fremdeles i rigt Mål Understøttelse så vel af offentlige som af private Midler; en Skole i en Provinsby trænger endnu mere til sådanne Støtter; det ligger i selve Forholdenes Natur.

Og endnu Et. Der bliver dog Meget tilbage, som ikke kan læres i Provinserne; vi kunne f. Ex. ikke oprette et Universitet i hver større By, ikke at tale om, at de mindre Kjøbstæder og Landet også have unge Piger, der, når de skulle uddannes i den Retning, de selv vælge, ikke kunne blive i deres Hjem. Derfor burde der overalt stiftes Legater, ikke for gamle men for unge Piger, ikke til livsvarig Forsørgelse, men til Hjælp i nogle år, Hjælp for fremadstræbende, dygtige Kræfter. Også i denne Henseende er nok Begyndelsen gjort i Kjøbenhavn; det vilde være at ønske, at rige Mænd og især rige Kvinder uden Arvinger over det hele Land fulgte Exemplet.

Før jeg slutter, må jeg imødegå en Indvending, der, hvor overfladisk den end er, dog sikkert vil blive rejst af Mange. "Når en Fader", vil det hedde, "har ofret nogle tusinde Kroner på sin Datters Opdragelse til Selvstændighed, og så Pigen gifter sig, da ere jo Pengene spildte".

– Hvad var da Hensigten med den Uddannelse, hendes Evner fik? Var det ikke den, at hun skulde finde sin rette Plads i Samfundet? Jo; men så har den Vej, man fulgte, jo netop viist sig at være den rigtige, når den, og kun den, har ført til et så heldigt Mål som: et lykkeligt Ægteskab.

1. I et lille Skrift om "Arbejderspørgsmålet og Kvindesagen" (1872) har jeg påvist, at Forudsætningen er falsk. 1) har Kvinden ofte ligesom Manden Flere end sig selv at sørge for, idet Enken har sine Børn og mangan ældre Pige en nødt til at tage sig af gamle, svage eller umyndige Nærpårørende. 2) kan den Kvinde, hvis Tid er optagen af anstrængt Arbejde, ikke således som den, der "kommer brillant ud af det" med 400 Kroner om Året i Rente eller Pension, selv koge sin Mad og sy sine Klæder o. s. v. Den arbejdende Kvinde behøver omtrent lige så mange Penge som den arbejdende Mand.
2. Om kvindens plads i samfundet" af V. D. (Nordisk månedsskrift 1874 II. 461.)

3. Den Gang Spørgsmålet om Kvinders Adgang til Lægevirksomhed først blev rejst her i Danmark (det var under den Clara-Rafaelske Strid) fremstillede et Vittighedsblad en ung Kvinde i "eman- ciperet" Dragt siddende ved en Officeers Sygeseng og holdende i sin Hånd et Redskab, som det aldrig er Lægens Sag selv at håndtere, når han forordner, at det skal bruges. I Danmark udenfor Kjobenhavn henter man i dette Tilfælde Barberen, når den Syge er en Mandsperson, Jorde- moderen, når det er en Kvinde; men i Hovedstaden, hvor en Barber rimeligvis holder sig for god til en sådan Tjeneste, henter man – i det mindste har dette været Tilfældet, hvis det ikke er det endnu - kvindelig Hjælp til Syge af begge Kjon. Et Sidestykke hertil er det, at man i Sverig lader "gamla gummor" gjore Tjeneste ved Badstederne så vel for Mænd som for Kvinder. Her var vir- kelig Anledning til at tale om, at Blufærdigheden, at Velanstændigheden krænkes; men det tænker man ikke på: hvad der betragtes som fornedrende for en Mand, det skal Kvinden være ydmyg nok til at udføre.

Kilde

Kvindesagen som Folkesag. To Foredrag af Pauline Worm. Odense. R. Niensens Boghandel 1876. Tryk i Fyens Stiftsbogtrykkeri i Odense hos J. C. Dreyer. Digitaliseret af Det Kgl. Bibliotek. <https://www.kb.dk/e-mat/dod/130023742544-color.pdf>

Kildetype

Dokumentation i bogværk

Tags

Foredrag, Kvindebevægelsen

Relateret

Pauline Worms foredrag om Kvindesagen I
9. september 1872

Pauline Worms foredrag om Holger Danske-sagnet
24. marts 1865

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/pauline-worms-foredrag-om-kvindesagen-som-folkesag-ii>